

Næringsstrategi

Innhold:

1.	Innledning	3
2.	Hvorfor trenger vi en næringsstrategi for Hol kommune?	3
3.	Status for næringslivet i Hol	5
4.	Overordnede føringer	13
	4.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027	13
	4.2 Fylkeskommunen	13
	4.3 FN's bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging	14
	4.4 Regionplan for Hallingdal 2025-2028	14
	4.5 Kommuneplanens samfunnsdel 2018 – 2030	15
5.	Hva gjør Hol kommune for å tilrettelegge for næringsutvikling?	15
	5.1 Kommunalt næringsfond	15
	5.2 Samarbeid, dialog og treffpunkter	16
	5.3 Samarbeid med Visit Geilo	16
	5.4 Utdanning og kompetansebehov i næringslivet	17
6.	Regionalt samarbeid	18
	6.1 Næringsforum	18
	6.2 Klima, miljø og bærekraft	18
	6.3 Likestilling	19
7.	Analyse av næringslivet i Hol kommune	19
	7.1 Muligheter for næringsutvikling i Hol	19
	7.2 Hva kan Hol kommune gjøre?	21
8.	Hvordan rigge seg for å bli best på næringsutvikling?	23
9.	Råd og føringer i NOU	24
10.	Eksempler fra andre kommuner	25
11.	Status og behov for næringsareal	26
12.	Innspill til kommunens næringsarbeid	27
13.	Hol kommune og næringsutvikling - strategier, prinsipper og tiltak	27
	13.1 Ny næringsutvikling og innovasjon:	27
	13.2 Eksisterende næringer:	32
	13.3 Føringer for kommunale næringsstomter, anskaffelser og eierskap	38
14.	Litteraturliste	39

1. Innledning

I en tid preget av økonomisk usikkerhet, ustabile energipriser, pandemi, råvaremangel grunnet krig i Europa, klimaendringer, økt levealder og rask teknologisk utvikling er det behov for å tenke nytt i forhold til næringsutvikling. Kommunens rolle som tilrettelegger for næringsutvikling har blitt stadig mer kompleks. For femti år siden var etablering av arbeidsplasser og tilflytting en indikasjon på næringsutvikling i distriktene. I dag er arbeidskraft og kompetanse en knapphetsfaktor, og næringsutvikling i distriktene handler om langt mer enn å skape arbeidsplasser.

Hol kommune har et høyt kommunalt tjenestetilbud, gode oppvekstvilkår, levende bygder med høyt lokalt engasjement og lav arbeidsledighet. Til tross for dette er ikke kommunen attraktiv nok for tilflytting og rekruttering av kompetanse for å gå fremtiden i møte. Tradisjonelle industribedrifter avvikes eller reduserer driften og antall aktører i landbruket har blitt kraftig redusert med unntak av de to siste årene. De to største næringene i kommunen; reiselivsnæringen og bygg- og anleggsnæringen har bidratt med mye positivt for kommunen i form av arbeidsplasser og skatteinntekter. Samtidig sliter disse næringene tidvis med lønnsomhet og er konjunkturavhengige. For reiselivsnæringen vil det være viktig å utvikle flere helårsaktiviteter, flere arrangementer og tilbud som både øker lønnsomhet og genererer arbeidsplasser gjennom hele året. Dette kan bidra til at næringslivet i kommunen blir mindre avhengig av finansielle konjunkturer, klima og værforhold.

Samtidig er det nødvendig med etablering av andre former for næringsliv. Kommunen kan tilrettelegge for dette ved å synliggjøre næringsarealer – både offentlige og private. I tillegg kan kommunen være en pådriver for å få nye næringsaktører inn i bygg som tidligere har tilhørt produksjonsbedrifter.

Ikke minst handler mye om sammensetningen i næringslivet, synergieffekter og hvordan aktører kan samarbeide for å styrke næringslivet i Hol. I dette ligger et potensiale i å ha et tett samarbeid med kommunen, åpne prosesser, medvirkning og risikoavlastning for å gi Hol et løft og gå motstrøms i en ellers krevende tid for distriktskommuner. I en tid preget av global uro og usikkerhet blir næringsutvikling og beredskap tettere knyttet sammen, og næringslivet tas inn i det geopolitiske bildet i større grad enn tidligere.

2. Hvorfor trenger vi en næringsstrategi for Hol kommune?

Behovet for en næringsstrategi i Hol kommune er beskrevet i planstrategien i 2020.

Frem til 2010 forelå Strategisk Næringsplan. Denne ble faset ut og overordnede mål og strategier for næringsutvikling i kommunen ble implementert i kommuneplanens samfunnsdel som eget avsnitt. I tillegg ble det i forbindelse med kommunal planstrategi 2012-2016 vedtatt å utarbeide en Handlingsplan for næringsutvikling (2015-2018). Denne ble vedtatt av kommunestyret i 2015. I handlingsplanen ble følgende nevnt:

«En handlingsplan for næringsutvikling må være godt forankret i det politiske miljøet, og tiltakene må utarbeides i forståelse med lokale næringslivsaktører. Dette samarbeidet vil skje gjennom arbeidsmøter og høringsprosesser i planprosessen. Temaet vil også bli tatt opp på ordførerens frokostmøter. Ved senere årlig rullering av tiltaksplanen, vil det bli gjennomført arbeidsmøte og annonsering av frister for innspill.»

Behovet for en næringsstrategi underbygges i Menon Economics sin analyse av næringslivet i Hol kommune, der det nevnes at en tydelig næringsstrategi er etterspurt av kommunen og av næringsaktører i kommunen.

Ifølge tilbakemeldinger har mangel på en strategi gjort det utfordrende for aktører å vite hvordan de kan bidra til næringsutvikling i kommunen, og ha en felles plattform å forenes om.

Næringsstrategien tar utgangspunkt i føringene fra samfunnsdelen, da denne i henhold til planstrategien gir tilstrekkelige rammer for næringsarbeidet i Hol kommune.

Strategien skal fungere som et levende dokument som både kommunen, næringsdrivende, frivillige organisasjoner og innbyggere kan forenes om. Målet er at strategien skal være konkret, realistisk og godt forankret. Den må også være konsistent med overordnede planer for verdiskaping og næringsutvikling.

Næringsstrategien presenterer føringer, fagstoff og anbefalinger som skal legges til grunn i kommunens planarbeid. Kunnskapsgrunnlaget bygger på følgende:

- Analyse av næringslivet i Hol kommune, utarbeidet av Menon Economics i 2022 på oppdrag fra Hol kommune
- Innspill fra møter med næringslivet i Dagali og Skurdalen, Geilo og østre dalføre i løpet av mai og juni 2022
- Revisjon av kommuneplanens arealdel og kommunedelplan for Geilo - utredning næringsareal, behandlet i kommuneplanutvalget 02.11.2022, sak 54/2022
- Innspill fra bedriftsbesøk og generell dialog med ulike virksomheter
- Frokostmøter med næringslivet
- Eksempler fra andre kommuner
- Anbefalinger fra KS
- Funn presentert i NOU-rapporter
- Regionplan for Hallingdal 2025-2028
- Klimaplan for Hallingdal 2025-2028

Næringsstrategien bygger i tillegg på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Økonomisk analyse av reiselivet i Hol kommune, utarbeidet av Menon Economics i 2022 på oppdrag fra Visit Geilo
- Reiselivsstrategi utarbeidet av Visit Geilo høsten 2023

Næringsstrategien skal legges til grunn ved satsinger og tiltak i kommende handlings- og økonomiplaner, årsbudsjett samt andre relevante kommunale planer.

3. Status for næringslivet i Hol

Næringslivet i Hol er sentrert rundt reiselivet og lokale næringer som støtter varer og tjenester til lokalbefolkningen og reiselivet. Målt i verdiskaping og antall sysselsatte var Vestlia Resort i 2020 den største virksomheten i kommunen (Menon Economics, 2020). Hallingplast er den nest største bedriften, og gjør prosessindustrien til en viktig næring i kommunen. Tredje størst innen verdiskaping er SkiGeilo. Per april 2025 er det totalt 1 213 registrerte virksomheter i Hol kommune, målt i antall AS, DA, ENK, SA og ANS.

Bygg og anlegg er den største næringen, med en samlet verdiskaping på 239 millioner kroner. Næringen står for 13% av arbeidsplassene, med hovedtyngden av byggevirksomhetene knyttet til fritidsboliger og reiselivsrelaterte bygg.

Dette næringssegmentet står for flest bedrifter i kommunen, typisk håndverkerbedrifter med én eller to ansatte. I Hol er bygg og anlegg stor sammenlignet med andre kommuner, da næringen har hatt gode tider som følge av høy etterspørsel etter fritidsboliger. Hol er ifølge Menon Economics den kommunen med flest fritidsboliger til over 5 millioner, og hytteeierne er en ressurssterk gruppe med gjennomsnittlig god økonomi og høy kompetanse.

Reiselivsnæringen omfatter opplevelsesbedrifter, **alpinturisme**, formidlingsindustri, hotell og serveringsbransjen. Med om lag 600 arbeidstakere er næringen den klart største i kommunen målt i antall sysselsatte, og den nest største næringen målt i verdiskaping. Reiselivsnæringen sysselsetter 35 prosent av arbeidstakere i regnskapspliktige bedrifter - mer enn dobbelt så mange som bygg og anleggsnæringen.

Menon Economics har i prosjektet «Økonomisk analyse av reiselivet i Hol» estimert at tilreisende i Hol la igjen nærmere 1,1 milliarder kroner i kommunene i 2019, hvorav kommersielt overnattende stod for halvparten av omsetningen, tilsvarende 570 millioner kroner.

Eiendomsnæringen har et betydelig bidrag til verdiskaping med 155 millioner kroner, til tross for at næringen sysselsetter svært få i kommunen. Næringen må sees i sammenheng med bygg og anlegg og reiselivsnæringen, da mye av grunnlaget for en betydelig eiendomsnæring springer ut av tilstrømmingen av folk tilknyttet reiseliv og fritidsboliger - i tillegg til lokalbefolkningen.

Handelsnæringen nyter godt av reiselivet, og står for 12% av arbeidsplassene i kommunen. Næringen sysselsetter 270 personer - omlag like mange som bygg og anleggsnæringen. Handelsnæringen står i tillegg for et betydelig bidrag til verdiskapingen i kommunen. Handel er i hovedsak lokalisert i Geilo sentrum, hvilket har gjennomgått en stor oppgradering de siste årene, og har blitt et sentrum tilrettelagt for større arrangementer.

Prosessindustrien, ledet an av Hallingplast og datterselskapet Wopas i Kleivi Næringspark, står for et betydelig bidrag til verdiskaping og/eller sysselsetting i Hol kommune. Både Hallingplast, NorMec, Sundbrei Transport og Hallingdal Trepellets har et stort antall ansatte med bostedsadresse i Hol.

I tillegg til prosessindustri bidrar forsyningsindustri (elektrisitet, vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet) med høy grad av verdiskaping i kommunen.

Landbruket og lokalmatnæringen er og har alltid vært en viktig næring i Hol kommune, og kommunen nyter godt av et rikt utvalg av lokalmatprodusenter som tilbyr ulike råvarer.

I kommunen finner vi produsenter av melk og kjøtt som leverer direkte til de store meieriene og slakteriene, samt bønder som produserer melk og ost som del av Ostebygda. Sistnevnte har satt Hol på kartet som produsent av premievinnende oster og lokalmat - både gjennom aktiv markedsføring utenfor Hallingdal, men også ved at reiselivet i Hallingdal benytter seg av produktene. Unike matopplevelser bidrar i sin tur til å gi reiselivet et fortrinn i konkurranse med andre destinasjoner.

Arrangementer, ofte i regi av reiselivet, bidrar til synliggjøring av lokalmat og landbruk. Hvert år avholdes eksempelvis Norsk Matglede i regi av Visit Geilo. I Holet/Moen avholdes Haustmarknad i regi av grendelaget, hvilket har stor betydning for lokale næringsaktører.

Til tross for at antall aktive bønder i Hol har blitt kraftig redusert over mange år, har nedgangen stabilisert seg de siste to årene og reduksjonen i antall aktive bønder er mindre sammenlignet med andre kommuner. Per 2025 er det omlag 11 støler i kommunen som fremdeles har melkeproduksjon. Hol kommune har gode forutsetninger for å tiltrekke unge som ønsker å satse på landbruk. For å få til dette er det avgjørende å styrke samarbeidet mellom landbruket, kommunen og øvrig næringsliv.

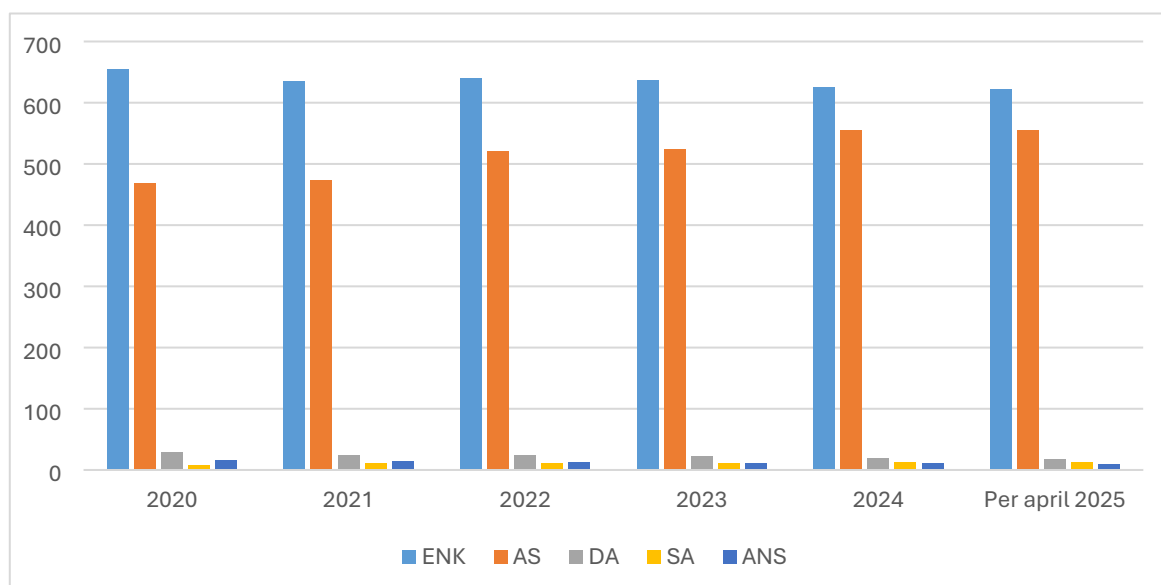
Kulturnæringen i kommunen er uten tvil en viktig bidragsyter til trivsel, opplevelser og møteplasser for innbyggere. Ikke minst spiller kulturnæring i grendene en viktig rolle for å gi Geilo som destinasjon flere aktiviteter og opplevelser å spille på. Ett eksempel er Helt På Vidda Festivalen. Festivalen har sitt utspring fra Norsk Reiselivsfagskole på Geilo, og har de senere årene blitt avholdt parallelt med Hallingdalskonferansen.

I reiselivsstrategien til Visit Geilo, Geilo 2030, fremheves arrangementer og arrangementsturisme som en viktig faktor for å sikre belegg utenom høysesongene og gi reiselivet flere ben å stå på. Arrangementer utgjør ett av delprosjektene frem mot 2030 i reiselivsstrategien.

Antall næringsvirksomheter i Hol:

Som vist i figur 1 har antall virksomheter (målt i antall ENK, AS, DA, ANS og SA) ligget stabilt siden 2022. Antallet enkeltpersonforetak (ENK) har hatt en marginal nedgang, mens antall aksjeselskap (AS) økt. Antallet ansvarlige selskap (ANS), selskap med delt ansvar (DA) og samvirkeforetak (SA) er tilnærmet uendret.

Figur 1: Totalt antall næringsvirksomheter i Hol fom. 2020 tom. april 2025 (kilde: Brønnøysundregisteret)

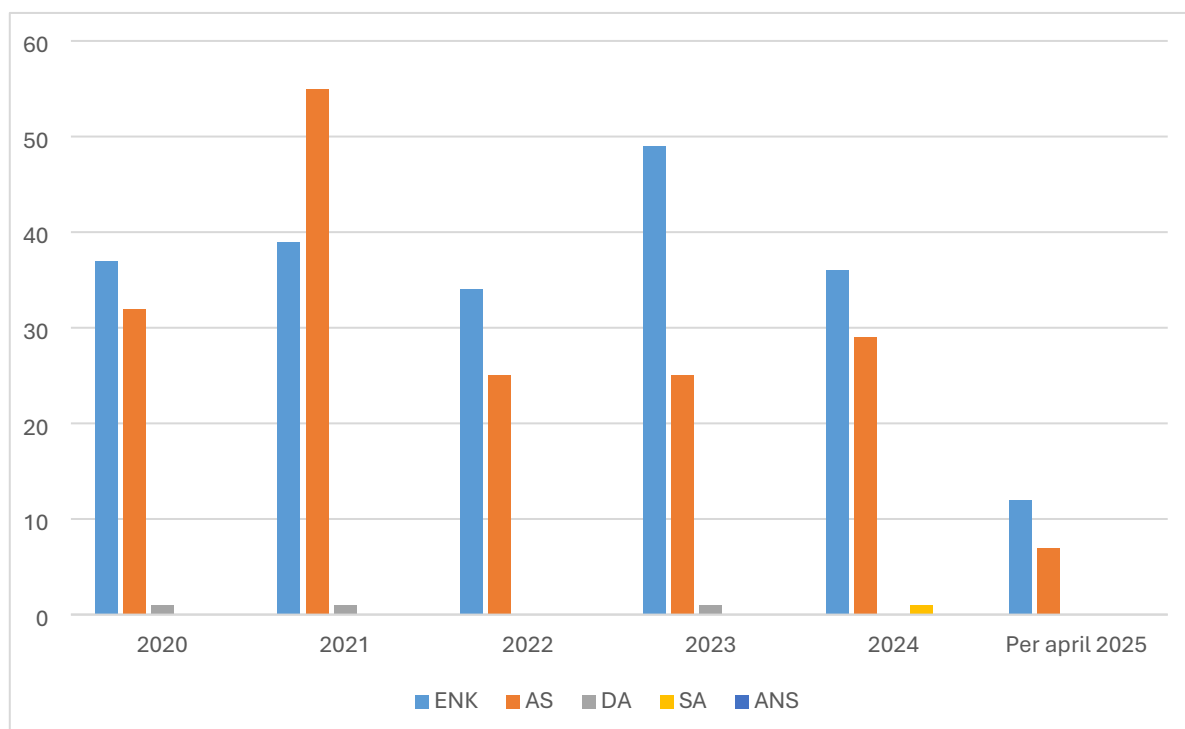

Antall nyoppstartede næringsvirksomheter i Hol:

En annen faktor av betydning er det totale antallet nyoppstartede virksomheter i Hol hvert år. Det totale antallet nyoppstartede virksomheter økte fra 70 til 95 i perioden 2020 til 2021. Fra 2021 til 2022 var det en nedgang til 59 nyoppstartede virksomheter, etterfulgt av en oppgang til 75 i 2023. I 2024 var det totalt 66 nyetablerte virksomheter i Hol.

Figur 2: Antall nyoppstartede næringsvirksomheter i Hol fom. 2020 tom. april 2025.

Kilde: Brønnøysundregisteret

Sysselsetting, verdiskaping og lønnsomhet:

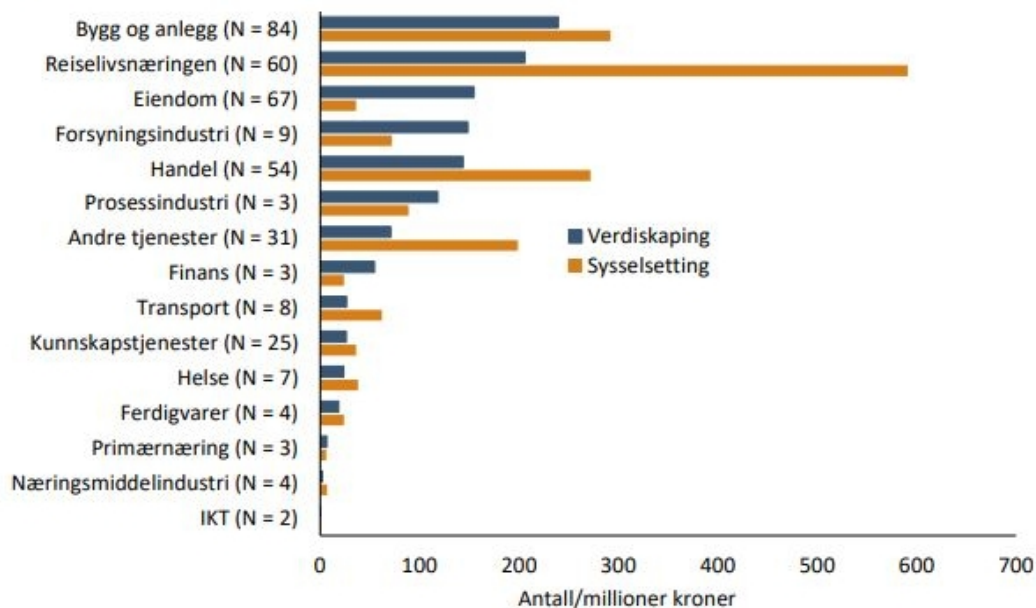
Når det gjelder lønnsomhet skiller eiendom, finans og forsyningsindustri seg ut med svært høy produktivitet – alle med mer enn 2 millioner i verdiskaping per sysselsatt. Dette er samtidig næringer uten nevneverdig høy sysselsetting. Eiendom har særlig høy verdiskaping per ansatt ettersom næringen i stor grad baserer seg på forvaltning av eiendommer, som eksempelvis benyttes i reiselivsnæringen.

I andre enden finner vi blant annet reiselivsnæringen og andre tjenester. Dette er næringer med lav produktivitet, men som sysselsetter en betydelig andel av arbeidstakere i kommunen. Reiselivsnæringen blir på mange vis særegent da det er sesongbasert og har store variasjoner – også med tanke på sysselsetting. I snitt jobber hver ansatt i reiselivsnæringen færre timer i løpet av ett år sammenlignet øvrige næringer. Med andre ord undervurderes produktiviteten i næringen, da analysen baserer seg på antall ansatte og ikke antall årsverk.

Kapitalintensive næringer som eiendom, forsyningsindustri og prosessindustri har langt høyere produktivitet, men bidraget til sysselsetting er moderat – med unntak av prosessindustrien.

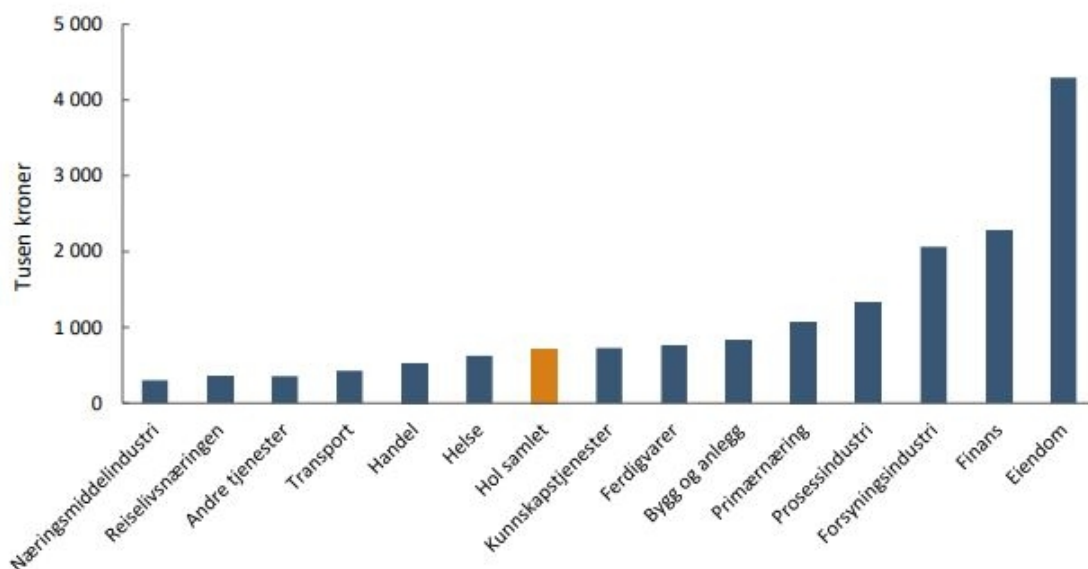
Samlet sett har utviklingen innen verdiskaping og sysselsetting i Hol vært positiv etter 2012. Verdiskapingen i næringslivet i Hol økte fra 769 millioner i 2012 til 1322 millioner kroner i 2019 i løpende priser – en vekst på 71 prosent.

Figur 3: Næringsfordelt sysselsetting og verdiskaping i Hol kommune i 2020. N angir antall aktive bedrifter. Kilde: Menon Economics.

Figur 4: Produktivitet (verdiskaping per sysselsatt) fordelt på næring i Hol kommune i 2020.

Kilde: Menon Economics

Tabell 1: Ti største næringsvirksomheter i med forretningsadresse i Hol basert på antall sysselsatte. Kilde: Proff.no

Virksomhet	Antall ansatte per sept 2025
Vestlia Resort AS	236
Geilo Handelslag SA/Spar Geilo	152
Skue Sparebank	128, hvorav 14 ansatte i Hol
Hallingplast AS	119 (forretningsadresse i Ål kommune, men skatter til Hol kommune)
Føie AS	117
Dr. Holms Hotel AS	102
Geilo Turbusser AS	90
SkiGeilo AS	75
Fjellstø Omsorg	72
Highland Lodge AS	62

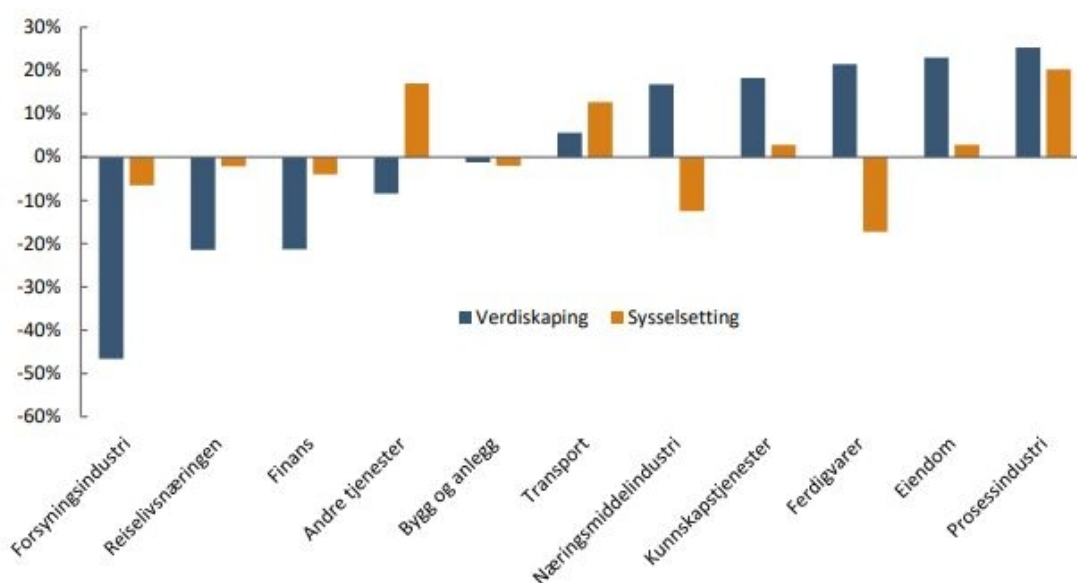
Tabell 2: Ti største næringsvirksomheter med forretningsadresse i Hol basert på driftsresultat. Kilde: Proff.no

Virksomhet	Driftsresultat per sept 2025 (beløp i hele 1000)
Skue Sparebank	416 918 (gjelder for hele konsernet)
Føie AS	86 884
Geilolia TH AS	23 970
Bakkestølvegen 81 AS	16 693
Ustekveikja Energi AS	14 880
Hallingplast AS	14 653
Bardølavegen 33 AS	12 674
Vestlia Resort AS	9 825
Ustedalen Hotell AS	9 555
SkiGeilo AS	9 298

Pandemien rammet næringslivet i Hol hardt. I Hallingdal var det 971.000 gjestedøgn i 2020 - en nedgang på over 453.000 sammenlignet med året før (Hallingdølen, 05.03.2021). Flere næringer opplevde fall i både sysselsettingen og verdiskapingen i 2020. Reiselivet ble særlig rammet grunnet smitteverntiltak og redusert mobilitet, hvilket gjorde turisme utover hytteturisme krevende. Pandemien ble også merkbar for forsyningsindustri og finanssektoren. Redusert verdiskaping i forsyningsindustrien relaterte seg først og fremst til lavere energipriser enn foregående år.

For å avhjelpe bidro staten med covidmidler på til sammen 16 millioner kroner til næringslivet i Hol, hvilket ble fordelt av kommunen.

Figur 7: Endring i verdiskaping og sysselsetting i 2020 for utvalgte næringer i Hol kommune. Kilde: Menon Economics

Økning i energi- og drivstoffpriser samt økt rentenivå mot slutten av 2021 ble en ny utfordring for næringslivet. I den forbindelse ble det innvilget til sammen 15 millioner kroner til næringslivet fra kommunens dispensasjonsfond, hvilket inkluderte en egen ordning forbeholdt alpinanlegg. Til tross for positive tilbakemeldinger fra virksomheter som mottok strømstøtte foreligger det ingen empiri for hvorvidt ordningene har bidratt tilstrekkelig og/eller hindret avvikling av bedrifter.

Til tross for utfordrende tider tyder mye på at næringslivet i Hol omstiller seg i utfordrende tider.

Eksempelvis satser flere aktører på energisparende tiltak og produksjon av egen energi for å redusere de langsiktige kostnadene. Til tross for at slike løsninger ofte er kostbare vil det bidra til å dempe fluktasjoner i strøm-kostnader og gi inntjening på lang sikt.

Bedre enn ventet til tross for utfordrende tider

Til tross for smitteverntiltak og økte strømpriser har store deler av næringslivet klart seg bra, hovedsakelig prosessindustrien og handelsnæringen. Sistnevnte har i stor grad nytt godt av økt hytteturisme – en konsekvens av begrensede reisemuligheter utenfor Norge.

Samtidig har den generelle prisøkningen gitt et høyere rentenivå og svekket krone. Dette har gjort at flere nordmenn ferierer innenlands, og har bidratt til å tiltrekke flere utenlandske gjester.

Likevel har det i næringslivet vært stor bekymring for at pandemien og høye strømpriser skulle føre til redusert bruk av fritidsboliger, og dermed mindre aktivitet i fjellet. Omsetningstall fra perioden viser imidlertid en periode med høy etterspørsel og stor kundetrafikk. Til dels har Amfi på Geilo hatt solid vekst og omsetningsrekord (kilde: Proff.no og Hallingdølen 08.01.2023). Tilsvarende gjelder for dagligvarebutikker både i Geilo sentrum og i grendene rundt. Dette indikerer at både tilreisende og hyttefolk har opprettholdt en sterk kjøpekraft, til tross for krevende tider.

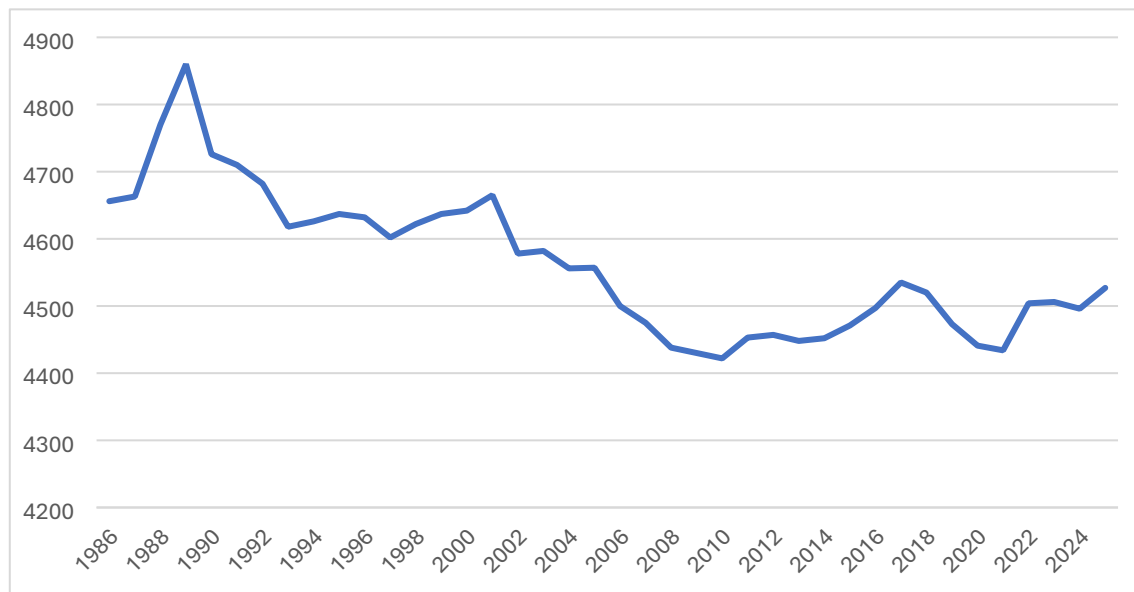
Også hotellnæringen har merket økt aktivitet. Til dels hadde Vestlia Resort gode resultater og omsetningsrekorder i desember 2022, januar 2023 og februar 2023 (Hallingdølen, 02.03.2023). Tilsvarende har SkiGeilo hatt rekordhøye besøkstall i 2023, 2024 og 2025 (Hallingdølen, 15.03.2025). Veksten er i stor grad drevet av utenlandsturisme – spesielt fra Storbritannia.

Imidlertid viser driftsresultater for flere sentrale virksomheter i Hol kommune at kostnadene har økt betraktelig. Dette har særlig rammet mindre, kjedeuavhengige bedrifter, hvor flere har blitt tvunget til å nedskalering eller avvikling.

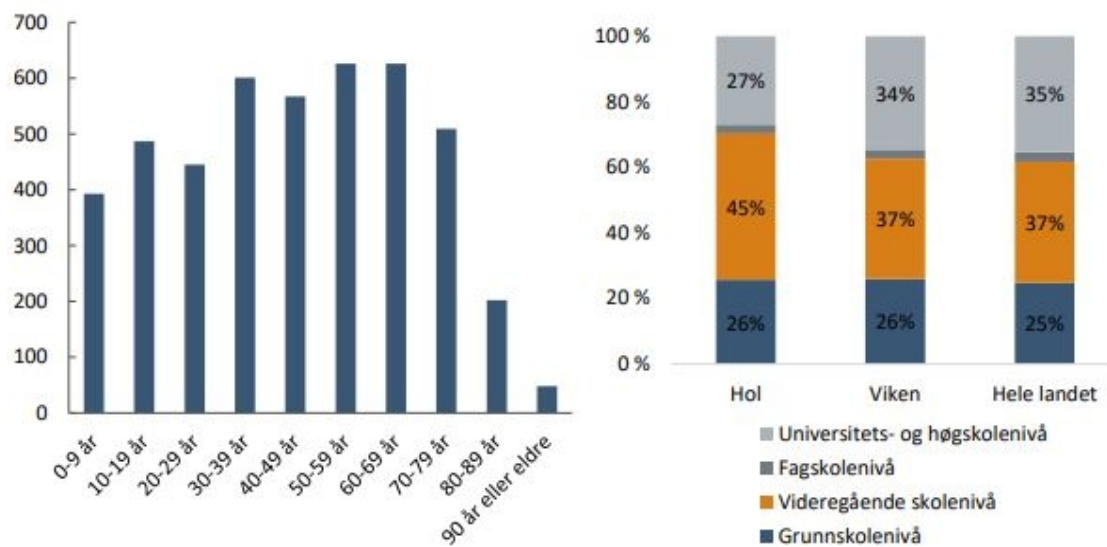
Næringsutvikling må ses i sammenheng med den demografiske utviklingen i Hol

Tall fra Menon Economics og Statistisk Sentralbyrå viser at Hol, i likhet med flere av de andre kommunene i Hallingdal, har hatt en negativ befolkningsutvikling over tid, med en aldrende befolkning og en arbeidsstyrke med et lavere utdanningsnivå enn gjennomsnittet i Viken. I tillegg ser vi utfordringer med et økende antall eldre, lavere fødselsrate og færre sysselsatte per eldre. For å motvirke dette må kommunen se næringsutvikling, boligutvikling, utvikling av møteplasser og utvikling av kommunale tjenester under ett. I tillegg er det viktig at næringslivet selv tar tak i problemstillinger og forsøker å løse disse ut fra gjeldende rammer, lover og vedtak. Kommunen på sin side må sørge for at handlingsrommet kommer tydelig frem, og at informasjon er lett tilgjengelig slik at næringslivet vet hva de skal forholde seg til.

Figur 8: Befolkningsutvikling i Hol 1986 til 2025. Kilde SSB

Figur 9: Til venstre - aldersfordeling i Hols befolkning i 2021. Til høyre - utdanningsnivå i Hol, Viken og hele landet 2021. Kilde: Menon Economics/SSB.

4. Overordnede føringer

Hol kommune plikter å følge nasjonale føringer. Nasjonale forventninger til kommunene oppsummerer og synliggjør viktige prioriteringer for kommunal planlegging fra alle disse. I tillegg foreligger regionale planer og strategier, samt Hol kommunes egne planer.

4.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027

Norge har sluttet seg til 2030-agendaen med 17 mål for å fremme en sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig utvikling. Til dels har Norge et vedtatt mål om å redusere klimagassutslippene med 55 prosent innen 2030 og 95 prosent i 2050 fra utslippsnivået i 1990. Som samfunnsutviklere, tjenesteytere og planmyndigheter, er fylkeskommunene og kommunene avgjørende for å lykkes med å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling i hele landet. Plan- og bygningsloven har bærekraftig utvikling som hovedformål, og har stor betydning for blant annet jordvern, naturmangfold, klima, kulturmiljø og samfunnsutvikling.

Loven skal sikre demokratiske planprosesser og at oppgaver og interesser ses i sammenheng gjennom samarbeid mellom aktuelle myndigheter, næringsliv, sivilsamfunnet og innbyggerne.

Det er samtidig viktig at fylkeskommunene og kommunene bidrar til gode rammebetingelser for privat næringsliv og frivillig sektor. Løsninger og samarbeidsformer som legger til rette for effektiv ressursbruk, og bidrar til å bygge opp under de overordnede målsetningene for samfunnsutviklingen, skal prioriteres.

4.2 Fylkeskommunen

Buskerud fylkeskommune legger i sin regionale planstrategi 2024–2027 stor vekt på å møte utfordringene innen næringsliv og næringsutvikling gjennom omstilling, økt kompetanse og samarbeid. En hovedprioritering er å skape et omstillingsdyktig næringsliv med høy produktivitet, der tilgang på kompetent arbeidskraft og fornybar energi er sentrale forutsetninger. Dette krever både praktisk og relevant opplæring, styrket infrastruktur (både digital og fysisk), og mer målrettede ordninger for kompetanseheving i arbeidslivet. Det legges også vekt på at Buskerud må utnytte det grønne skiftet gjennom utvikling av grønne verdikjeder innen industri og reiseliv, samt bedre koordinering mellom næringsliv og myndigheter for mer effektiv energibruk.

Fylkeskommunen ønsker samtidig å være en pådriver for inkluderende samfunnsutvikling og sterkere regional samhandling, blant annet ved å utvikle "Buskerudplanen" som et samlet veikart for regional utvikling. Verdiskaping kobles tett til innsats mot utenforskap, ved å få flere unge gjennom utdanningsløp og inn i arbeidslivet. Fylket ser mangfoldet i befolkningen som en ressurs, og vil arbeide for at grupper som i dag er underrepresentert i arbeidslivet – som innvandrere og unge uten utdanning – får styrket tilrettelegging. Det er tydelig at samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor er en gjennomgående strategi for å oppnå økt verdiskaping og bærekraftig utvikling i hele regionen.

4.3 FN's bærekraftsmål som grunnlag for regional og kommunal planlegging

FNs ekspertpanel definerer seks tverrfaglige innsatsområder som verktøy for å nå bærekraftsmålene.

- Livskvalitet, velferd og like muligheter.
- Bærekraftig og rettferdig økonomisk system.
- Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring.
- Redusere klimagassutslipp og energiomlegging.
- Helhetlig by- og stedsutvikling.

4.4 Regionplan for Hallingdal 2025-2028

Regionplan for Hallingdal skal være en overordnet plan som tar stilling til de utfordringene regionen står overfor og som gir retning basert på det regionale utviklingsarbeidet frem mot 2028. Planen skisserer satsingsområder og strategier for å nå målene, og er konkret på hva som er ønskelig å oppnå når planen er gjennomført.

I planen presenteres fire hovedmål for næringsutvikling i Hallingdal i perioden 2025-2027:

- Hallingdal har etablert et tettere og mer formalisert samarbeid rundt det regionale næringsarbeidet.
- Regionen har økning i antallet arbeidsplasser og nyetableringer, og større variasjon i bransjer.
- Økt innkjøp av lokale varer og tjenester, som følge av bedre og mer tilpassede avtaler og styrket innkjøpskompetanse.
- Kvinneres posisjon i næringslivet er styrket.

Innen kompetanse og utdanning er det i planen lagt vekt på at regionen skal:

- Stimulere lokalt næringsliv til å ta eierskap til utdanningsløp for å sikre egen arbeidskraft.
- Sikre yrkes- og utdanningsmessig økonomisk, da regionalt næringsliv ser på dette som en viktig arena for rekruttering av arbeidskraft.
- Være pådriver for at næringsliv, det offentlige og akademia jobber systematisk med nærings- og samfunnsutvikling

Innenfor området klima og miljø er ett av hovedmålene at Hallingdal skal være pådriver for grønne næringer ved å få til økonomisk vekst med mindre miljøpåvirkning og lavere utslipp av klimagasser.

4.5 Kommuneplanens samfunnsdel 2018 – 2030

I kommuneplanens samfunnsdel fra 2018 foreligger to hovedstrategier for næringsutvikling i Hol – én for ny næringsutvikling og innovasjon, og én for eksisterende næringsliv.

Samfunnsdelen består i tillegg av følgende langsiktige arealstrategier tilknyttet næringsutvikling:

- Geilo sentrum skal være et kompakt, levende og trivelig sentrum for alle. Det skal være et knutepunkt for ferdsel, handel og forretning, men også et attraktivt bo- og besøkssentrum.
- Helhetlig planlegging av bolig- og næringsområder skal bidra til å skape gode og funksjonelle grendesentrum. Møteplasser og aktivitet i sentrum, er således viktig for å skape levende grender og identitet. Det skal også finnes næringsareal i grendene som egner seg for etablering av kontorfellesskap, salgsbedrifter o.l.
- Næringsvirksomhet skal i hovedsak etableres i områder avsatt til formålet.
- Nye områder for industri skal avsettes i tilknytning til eksisterende.
- Geilo skal være et handelssenter for hele kommunen. Hovedvekten av handelsvirksomheten skal foregå i sentrum. Varehandel som ikke er egnet i sentrumsområder på grunn av plass- og transportbehov, skal lokaliseres i definerte arealer utenfor sentrum og boligområder, langs hovedvei.

5. Hva gjør Hol kommune for å tilrettelegge for næringsutvikling?

Hol kommune har per i dag flere virkemiddel for å stimulere til næringsutvikling.

5.1 Kommunalt næringsfond

Det mest sentrale virkemiddelet er kommunalt næringsfond med søknadsfrister 15. april og 15. oktober hvert år. Fondets retningslinjer ble revidert i 2021.

Tilskudd deles inn i tre kapitler:

- *Kapittel 4 - tilskudd til næringsformål*
- *Kapittel 5 - tilskudd til mindre tiltak i landbruket*
- *Kapittel 6 - tilskudd til nyetablerere*

Søknad om næringstilskudd blir vurdert og prioritert med utgangspunkt i hvorvidt de ulike tiltakene/prosjektene:

- Opprettholder og styrker eksisterende arbeidsplasser og næringsliv
- Stimulerer til nyetableringer og opprettelse av nye arbeidsplasser
- Bidrar til gjennomføring av overordnede tiltak for fellesskapet
- Bidrar til innovasjon og nyskaping
- Bidrar til bærekraftig nærings- og lokalsamfunnsutvikling

5.2 Samarbeid, dialog og treffpunkter

- Jevnlige bedriftsbesøk hos næringsaktører i kommunen.
- Frokostmøter med næringslivet i samarbeid med Visit Geilo og Hallingdal Næringshage.
- Oppfølging av partnerskapsavtale med Visit Geilo.
- Samarbeid med Ål kommune og Hallingdal Næringshage i forbindelse med Kleivi Næringspark.
- Samarbeid med næringslivet for å sikre rekruttering av fagpersonell.

5.3 Samarbeid med Visit Geilo

Visit Geilo og Hol kommune har i flere år hatt et strategisk samarbeid, hvilket er forankret i en partnerskapsavtale. Avtalen ble første gang vedtatt i 2009 og ble sist revidert i januar 2025. Partnerskapsstyret består per i dag av styrets leder, ett styremedlem, én administrativt ansatt fra Visit Geilo, ordfører, rådmann og næringsrådgiver i Hol kommune. I partnerskapet har kommunen forpliktet seg til flere innsatsområder, deriblant å støtte Visit Geilo økonomisk. Partnerskapsavtalen sikrer på den måten deltakelse fra kommunen inn i destinasjonsledelsen – både politisk og fra administrasjonen.

Partnerskapsstyret fungerer som destinasjonsledelsen på Geilo. Med destinasjonsledelse menes de aktørene som sammen, formelt eller uformelt, leder utviklingen av reiselivet på reisemålet. Visit Geilo fungerer som en del av destinasjonsledelsen på Geilo og i Hol kommune. For å sikre involvering fra ulike aktører som er med å bidra til utviklingen av reisemålet er styret i Visit Geilo sammensatt av representanter fra ulike næringer: Aktivitetsleverandører, bygg- og anlegg, handel, utbyggere, alpinanlegg, idrettslag og frivillig organisasjoner, grunneiere og overnatting. Destinasjonsledelsen har det overordnede ansvaret for involvering og oppfølging av reiselivsstrategien med tilhørende tiltaksplaner. Strategien Geilo 2030 er innspill til Hol kommunes øvrige planarbeid.

Store deler av innholdet i partnerskapsavtalen baserer seg på vilkårene for merkeordningen bærekraftig reisemål. Geilo ble i oktober 2023 godkjent som bærekraftig reisemål etter ny standard. Den nye standarden legger vekt på bredere involvering av kommunen i arbeidet for å bli et mer bærekraftig reisemål.

I tillegg til Trysil var Geilo den første destinasjonen med godkjent merkeordning etter denne standarden.

I forbindelse med remerkingen ble det utarbeidet en egen [reiselivsstrategi for Geilo](#). I denne benyttes Geilo som en fellesbetegnelse for Geilo og hele Hol kommune som destinasjon.

5.4 Utdanning og kompetansebehov i næringslivet

Et sentralt spørsmål er hva som er kompetansebehovet i næringslivet i dag – ikke minst i tiden fremover. Per i dag er behovet for arbeidskraft i Hol stort, og arbeidsledigheten er lav. Det samme kan sies for Hallingdal som helhet.

Utdanningssenteret på Geilo AS ble opprettet 14. juni 2022 med hensikt å skape et kortreist og bredt utvalg av studiemuligheter som kan øke kompetansenivået i ulike virksomheter – ikke bare i Hol, men i hele regionen.

Utdanningssenteret fungerer som en administrativ og koordinerende enhet, og arbeider aktivt med å knytte til seg studieretninger fra flere ulike utdanningsinstitusjoner. Utdanningene som blir tilbudt kan varieres og tilpasses fra år til år for å sikre relevans og at behovet i lokalt næringsliv til enhver dekkes. Til tross for at Geilo per i dag er utgangspunktet er ambisjonen til USG å besørge livslang læring både i hele Hallingdal, men også tilstøtende kommuner og regioner.

Utdanningssenteret er registrert som aksjeselskap og består av daglig leder, styre og generalforsamling.

I kraft av å være en liten organisasjon har USG per i dag relativt lave driftskostnader.

I juli 2022 fikk utdanningssenteret 1,2 millioner kroner i tilskudd fra direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Disse midlene har gått til forberedelse, lansering og gjennomføring av studiet prosjektledelse innen bygg og anleggsbransjen. Gjennomføringen har vært vellykket, og i juni 2023 fikk 17 studenter tildelt vitnemål fra studiet.

I september 2022 vedtok Hol kommune å gå inn som medeier i USG med en andel på kr. 150.000. Dette innebærer at Hol kommune har 60% eierskap, mens Geilogruppen har en eierandel tilsvarende 40%. I Hol kommune sitt budsjett for 2023 ble det videre vedtatt et driftstilskudd på kr. 350.000 til utdanningssenteret.

Tilskuddet ligger i budsjettet for næringsstøtte som forvaltes av plan- og utviklingsavdelingen i kommunen.

I 2023 ble det samtidig gitt et nytt tilskudd fra HK-dir på 2.8 millioner kroner til utvikling og leveranse av årsstudium i ledelse.

Dette ble gjort i samarbeid med USN Handelshøyskolen og Torpomoen Utvikling.

Per 2025 tilbys følgende studieretninger:

- Prosjektledelse for bygg- og anleggsbransjen
- Reiselivsfag og reiselivsledelse
- Årsstudium i bedriftsøkonomi
- Digitalisering, bærekraft og innovasjon
- Psykisk helse for barn og unge
- Psykisk helsearbeid
- Spesialisering i medisinske prosedyrer og observasjonskompetanse
- Palliativ omsorg
- Digital innovasjon og entreprenørskap, i samarbeid med Torpomoen Utvikling og USN.

Alle studietilbud er samlingsbaserte, hvilket innebærer minimum seks dager med fysisk samling.

6. Regionalt samarbeid

Hallingdal har hatt et formelt interkommunalt samarbeid siden 1952 og fikk sin første regionplan i 1973, hvilket var den første i landet. Den første strategiske planen for Hallingdal ble vedtatt i slutten av 1997, og siden har den blitt rullert hvert 4. år. Strategisk plan ble i 2024 erstattet med Regionplan for Hallingdal 2025-2028.

6.1 Næringsforum

Som del av det regionale samarbeidet deltar Hol kommune i månedlige møter i Hallingdal Næringsforum, der også øvrige kommuner, Regionrådet, Hallingdal Næringshage, Hallingdal Etablerersenter og NAV deltar. Forumet skal bidra til tettere samarbeid gjennom erfaringsutveksling, kompetansedeling og felles prosjekter.

6.2 Klima, miljø og bærekraft

For Hallingdal som region står satsing på grønn omstilling og bærekraft sentralt.

Siden 1990 har Hallingdal redusert klimautslippene med 14%. I henhold til Parisavtalen skal klimagassutslippene være redusert med 50% innen 2030 sammenlignet med 1990. I 2050 må klimagassutslippene være redusert med 95% for å nå togradersmålet. Å redusere klimaavtrykk og ivareta natur på den ene siden og opprettholde næringsliv og skape arbeidsplasser på den andre siden er et omfattende arbeid. Bærekraft Hallingdal samler fagmiljøet og koordinerer arbeidet med klima og miljø for å nå målet om å redusere klimagassutslippet. Kompetansemiljøet er finansiert av Sparebankstiftelsen Hallingdal. Dette i kombinasjon med offentlige midler sikrer tre stillinger innen klima og sirkulær økonomi for Hallingdal.

I klimaplan for Hallingdal 2025-2028 er det en rekke målsettinger tilknyttet reduksjon av utslipp av klimagasser, tilrettelegging for karbonopptak- og lagring, bevaring av natur og arts mangfold, samt fornybar energi og energieffektivisering.

For næringslivet er målsettingene at kommunene i Hallingdal:

- Stimulerer til at innbyggere og næringsliv i Hallingdal reduserer avfallsmengden.
- Jobber sammen med næringslivet og innbyggere for et bærekraftig forbruksmønster.
- Arbeider for at næringsutvikling skjer på en måte som ivaretar det biologiske mangfoldet og tar vare på matjorden.
- Styrker arbeidet med bærekraftig reisemål gjennom destinasjonsledelsen, det vil si samarbeidet mellom reiseliv, kommune, lag, foreninger og organisasjoner.
- Har økt verdiskaping ved å være pådrivere for utvikling av grønne næringer og nye grønne klynger og huber, basert på regionale fortrinn.
- Har økt sorteringsgrad av privat næringsavfall.
- Etablerer nettverk som involverer kommuner, næringsliv, eksterne ressurser og frivillige organisasjoner for å utveksle kunnskap og koordinere innsats.

6.3 Likestilling

Behovet for omstilling og nytenking innebærer at næringslivet i Hol og Hallingdal våger å sette likestilling i fokus. Det er per i dag for få kvinner i styrer og lederstillinger. På regional basis er kun ti prosent av alle daglige ledere i de 50 største selskapene i Hallingdal kvinner.

Ser vi på styreledere utgjør hele 94 prosent menn. I Hallingdal har Hol per i dag høyeste representasjon av kvinner i de 20 største aksjeselskapene.

Ser vi på nasjonale tall er 18 prosent av daglige ledere i næringslivet kvinner.

Av styreledere i norsk næringsliv utgjør kvinner 16 prosent.

I henhold til nye lovkrav skal store og mellomstore bedrifter ha minst 40 prosent kjønnsbalanse i styret. Dette er i ferd med å bli innført, og vil også treffe bedrifter i Hallingdal.

Ifølge en undersøkelse utført av Sats på Hallingdal og Hallingdal Næringshage er det 14 bedrifter i regionen med mer enn 100 millioner i omsetning som ikke har 40 prosent kvinner i styret per i dag. For bedrifter med lavere omsetning, er tallet enda høyere.

Slik NHO og tidligere næringsminister Jan Christian Vestre understreker: Det handler ikke om å få inn flest mulig kvinner, men det handler om å få inn riktig kompetanse for å møte fremtiden.

Med bakgrunn i dette ble det i mars 2024 opprettet et eget kvinnenettverk for Hallingdal. Nettverket skal fokusere på kompetanseheving, nettverksbygging og styrekompetanse blant kvinner.

7. Analyse av næringslivet i Hol kommune

På oppdrag for Hol kommune har Menon Economics (2022) gjennomført en kartlegging av næringslivets utvikling over tid og muligheter for næringsutvikling. Formålet med rapporten har vært å skape et kunnskapsgrunnlag inn i arbeidet med næringsstrategien. Parallelt utarbeidet Menon Economics rapporten «Økonomisk analyse av reiselivet i Hol» på oppdrag for Visit Geilo. Følgende avsnitt vil ta for seg de viktigste funnene i førstnevnte rapport.

7.1 Muligheter for næringsutvikling i Hol

I analysen presenterer Menon Economics fire konkrete muligheter for næringslivet i Hol, basert på 18 intervju og workshop:

- ***Økt bruk av fritidsboliger og økt forbruk kan gi stor lokal omsetning***

Tall fra Hol kommune viser at det per april 2024 var 6019 hytter og 372 stølsbuer i kommunen. Selv om fritidsboligbesøkende allerede bidrar til en stor andel av næringslivets verdiskaping i kommunen, tror Menon Economics at det er mulig øke omsetningen fra denne gruppen tilreisende. Undersøkelser viser i tillegg at det er udekkede behov for opplevelser blant barnefamilier med små og større barn, blant eldre og blant ungdommer. Det innebærer muligheter for produktutvikling og fremtidig verdiskaping, men krever først en markedskartlegging og deretter finansiering og utviklingsarbeid.

Ellers kan tiltak som bidrar til at fritidsboligene brukes enda mer, også i ukedagene, gi langsiktige positive virkninger for lokalsamfunnet. Pandemien har endret folks arbeidsvaner, og økt bruk av hjemmekontor gir Hol kommune mulighet til å tiltrekke seg hytteeierne i større deler av uken og året.

Tilgang til kontorlokaler, tilrettelagt infrastruktur og utstyr kan være viktig for å mange arbeidstakere som ønsker å bo mer på hytta. Kontorfellesskap kan også gi grobunn for ny gründervirksomhet og nye arbeidsplasser, innovasjoner og bedriftsetableringer i kommunen.

- ***Øke lokale bygg- og anleggsaktørers andel av fritidsboligmarkedet***

Undersøkelser foretatt av Menon Economics viser at en større andel av omsetningen tilknyttet tomteklargjøring blir igjen i regionen, relativt til hyttebyggingen. Samtidig viser undersøkelser at lokalandelen av leilighetsutbygging er lavere enn lokalandelen for hytter i gjennomsnitt.

Dette forklares med at lokale aktører ikke har kapasitet til og erfaring med å bygge større fritidsleiligheter, slik at større selskaper fra andre deler av landet i stor grad tar disse oppdragene.

Ved å øke den lokale andelen av arbeidet vil verdiskapingen og sysselsettingen i bygg- og anleggsbransjen i Hol øke for et gitt utbyggingsnivå. Økes lokalandelen av fritidsboligbyggingen med tjue prosentpoeng vil eksempelvis omsetningen i bygg- og anleggsbransjen øke med omtrent 180 millioner kroner, noe som tilsvarer rundt 50-60 ansatte gitt dagens omsetning per ansatte i næringen i Hol.

- ***Utvide destinasjonssamarbeidet til hele næringslivet***

Ettersom internett og sosiale medier blir viktigere i markedsføringen, blir betydningen av gode kundeopplevelser enda viktigere. Destinasjonsselskap bør da logisk sett ta større ansvar for å utvikle opplevelsen av destinasjoner, og sikre fellesgoder for reiselivet.

For Hol kan det være naturlig at Visit Geilo tar en aktiv rolle i å utvikle Geilo som basedestinasjon, i samspill med en satsning på bærekraft og nasjonalparkprofilen. Det innebærer å identifisere behovet for produkter og tjenester, og koordinere og samarbeid med aktører som kan levere det. I tillegg bør de deler av næringslivet som har inntekter fra besøkende involveres i destinasjonsselskapet og ta ansvar for finansiering av destinasjonsselskapet. Ifølge Menon Economics er det stort sett reiselivsnæringen som finansierer destinasjonssamarbeidet, mens bygg- og anleggsbransjen og handelsnæringen bidrar i liten grad.

- ***Geilo kan bli mer kjent for bærekraft og nasjonalparker***

I sin analyse peker Menon Economics på et uutnyttet potensial i utvikling og profilering av merkenavnene Geilo og Hol i «grønn» retning og fremheve grønn mobilitet, merket for bærekraftig reisemål og nasjonalparkene med fjellnatur og villrein. Til dels eksisterer det ingen nettportal for verken Geilo nasjonalparklandsby eller Hol nasjonalparkkommune, det er lite tilgjengelig informasjon om hva en slik status innebærer og det er ikke et tilknyttet besøkssenter eller lignende informasjonssenter i kommunen. Menon Economics viser også til muligheter for et nasjonalparksenter.

Et slikt senter kunne blitt en viktig attraksjon for turister på reise mellom øst og vest, og et verdifullt tilskudd til Geilo sin profil som bærekraftig reisemål. Det er imidlertid ikke problemfritt å markedsføre nasjonalparkene, samtidig som kommunen har en plikt til å følge opp retningslinjer og lovverk tilknyttet naturområder.

Hovedpoenget er at kommunen likevel kan tilrettelegge for besøkende som vil oppleve nasjonalparkene og områdene rundt, samtidig som natur- og verneverdier blir ivaretatt.

7.2 Hva kan Hol kommune gjøre?

Menon Economics har i tillegg kartlagt hvilke muligheter Hol kommune har for å bistå næringslivet i arbeidet rundt overnevnte punkter:

- **Utvikle næringsstrategi**

Undersøkelser fra Menon viser at en tydelig næringsstrategi er etterspurt, og at mangelen gjør det vanskelig for aktørene å vite hvordan de kan bidra til næringsutviklingen i kommunen. Kommunen anbefales å inkludere næringslivet underveis i arbeidet og kommunisere planen godt når den er ferdigstilt.

- **Styrke bygg- og anleggsbransjen**

Ifølge lokale aktører fra bygg- og anleggsnæringen skyldes en relativt lav lokal markedsandel innen fritidsboligbygging flere faktorer, deriblant kapasitetsutfordringer, prosjektstørrelse i forhold til bedriftsstørrelse og mangel på arbeidskraft innen bygg- og anleggsbransjen. Kapasitetsutfordringene kan knyttes til størrelsen på markedet; det bygges rett og slett for mye til at de lokale klarer å dekke etterspørselen per i dag.

Mange av fritidsboligutbyggingsprosjektene i Hol er omfattende prosjekter, eksempelvis leilighetsbygg. Den lokale bygg og anleggsbransjen står relativt svakere i konkurranse om slike store oppdrag. Dette skyldes at store oppdrag krever større kapasitet over tid, hvilket lokale aktører ikke har.

I sin analyse er forslaget fra Menon Economics at kommunen tar initiativ til møteplasser der aktørene kan utveksle kunnskap, erfaring og danne samarbeid.

Kommunen bør arbeide for å øke sysselsettingen i bransjen, både gjennom rekruttering til utdanningssystemet og for å tiltrekke seg arbeidskraft utenfra. Et konkret tiltak kan være å igangsette boligbygging. Mangel på boliger er en utfordring for mange næringer i Hol i dag og en viktig grunn til at det er utfordringer med å få arbeidskraft og kompetanse i kommunen. Det pekes på at mindre boliger eller hybelløsninger er ideelt for formålet, fremfor større enmannsboliger.

Kommunen kan også tilrettelegge for at bedriftene vokser seg større. I dag er det en skepsis til å gjøre det på grunn av usikkerheten og svingningene i markedet som kan føre til at aktørene får for lite å gjøre i nedgangstider.

Kommunen kan fjerne noe av den usikkerheten ved å sette i gang egne prosjekter i nedgangstider for å holde aktiviteten oppe. Gjennom offentlige anskaffelser kan kommunen også bidra til å øke lokalandelen ved å vekte lokal tilknytning høyere ved offentlige anskaffelser.

- ***Innovasjon i tjenester rettet mot fritidsboligbesøkende***

For å skape nye tjenester til besøkende er man avhengig av private initiativ. Det er likevel flere tiltak kommunen kan gjøre for å stimulere til denne typen tjenesteinnovasjon. Kommunen anbefales å være tett på fritidsbeboerne og søke forstå deres behov.

Det kan de gjøre gjennom å være initiativtaker for markedsundersøkelser eller opprette systemer det fritidsbeboerne kan sende inn ønsker. Ellers bør næringsrådgiver holde seg orientert om de relevante prosjektene som gjennomføres i Hol og i andre fritidsboligkommuner. Hvis tiltak andre deler av landet viser seg vellykkede vil kommunen kunne legge til rette eller selv iverksette lignende tiltak.

En viktig del av dette er at kommunen jobber aktivt for å få hyttebeboerne til å tilbringe flere dager i fritidsboligene. Et mulig tiltak vil være å legge til rette for fasiliteter for hjemmekontor. Kommunen har allerede satt i gang et forprosjekt som undersøker mulighetene for å etablere et kontorfellesskap på Geilo.

- ***Ta initiativ til et samlet løft for fellesgoder***

Utfordringen med fellesgoder som må finansieres og produseres er gratispassasjer-problemet: «Alle» nyter godt av fellesgodet, men «ingen» har incentiver til finansiere å gjøre det selv. Prinsippet bør være slik at de som har nytte av godet er med på å betale.

Den ideelt sett beste måten å sikre reiselivets fellesgoder på er å jobbe fram et samarbeid der næringslivet selv finner sammen i en markedsorientert fellesgodefinansiering. Kommunen og destinasjonsselskapet kan initiere en bred prosess for at næringslivet kan enes om prioritering og finansiering til de viktigste fellesgodene. En inkluderende prosess der hele næringslivet, grunneiere og fritidsboligeierne deltar og kommer til enighet, ville bidra til færre gratispassasjerer, bedre fellesgoder og en felles forståelse av utfordringer og muligheter, strategier og tiltak.

Videre har destinasjonsselskapet Visit Geilo utfordringer knyttet til finansiering av drift og utviklingsprosjekter. Utover driftsstøtte fra Hol kommune er det kun stort sett tradisjonelle reiselivsbedrifter som betaler medlemsavgift til organisasjonen. Visit Geilo må søke midler fra ulike kilder til utviklingsprosjekter, deriblant prosjektmidler fra kommunens næringsfond. Mye av tiden til destinasjonsselskapet går derfor til å sikre egen finansiering.

Varehandel, bygg- og anleggsbransjen og grunneiere er i for liten grad bidragsytere til destinasjonsselskapet, selv om disse næringene også nyter godt av at Hol er attraktivt for besøkende. Dersom destinasjonsselskapet får tilstrekkelig finansiering fra næringslivet og slipper å bruke en stor andel av tiden på å søke om finansiering, vil det kunne ta en større og mer proaktiv rolle i å utvikle, koordinere og markedsføre destinasjonen.

- ***Innovasjon og samspill med nabokommuner i Hallingdal***

Innovasjon og samspill i næringslivet generelt er selve kjernen for å lykkes med økonomisk vekst. I samarbeid med resten av regionen arbeides det aktivt med å gjennomføre prosjekter som kan bidra til tilflytting og vekst i regionen. I tillegg kan kommunen fremover søke formelle og uformelle samarbeid i større geografiske områder dersom det er hensiktsmessig. Kommunen bør vurdere om og i så fall hvordan den kan fungere som en fasilitator for samarbeid for reiselivsnæringen og andre næringer for å realisere eventuelle uutnyttede synergier.

8. Hvordan rigge seg for å bli best på næringsutvikling?

I 2021 utarbeidet Vista og Samfunnsøkonomisk analyse AS rapporten «Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling», på oppdrag fra KS og NHO. Rapporten bygger på studier av 17 kommuner, og viser at kommuner som ser næringsutvikling som en del av kommunens arbeid for gode lokalsamfunn, i større grad lykkes med kommunal næringsutvikling.

I rapporten presenteres seks erfaringer som er felles for alle kommunene. Disse er at kommunen:

- Ser næringsutviklingsarbeid som en del av kommunens arbeid for gode lokalsamfunn. Følgelig ser kommunene næringsutvikling som en kilde også til positiv befolkningsutvikling.
- Tar utgangspunkt i egen kommunes geografiske og næringsmessige fortrinn og utfordringer, herunder utnytter «flaks» til faktisk handling.
- Er opptatt av å utvikle og holde fast på en langsiktig strategi for næringsutvikling.
- Er opptatt av at arbeidet er godt forankret både i kommunens administrative og politisk ledelse.
- Har jevnlig og god dialog med relevante næringsaktører i egen kommune, for slik å involvere lokalt næringsliv i strategisk planlegging.
- Ser eget arbeid som en del av regionens arbeid for positiv næringsvekst.
- Har en bred innfallsvinkel til næringsutviklingsarbeidet på tvers av kommunale sektorer.
- Har god dialog med næringslivet både på administrativt og politisk nivå. Rapporten viser i tillegg hva som kreves fra næringslivets side for å fungere som en god samarbeidspartner. Av dette nevnes følgende:
- God organisering, slik at kommunene har representative kontaktflater som de kan trekke veksler på i strategiske planprosesser.

- Aktive initiativ til dialog og samhandling. Når større næringsaktører etablerer seg i små kommuner eller i kommuner med “voksesmerter”, er det viktig at bedriftene selv bidrar med god dialog og vilje til å bidra tilbake til samfunnet. En bedrift som oppnår legitimitet i befolkningen, vil også kunne oppnå egennytte i form av bedre dialog og enklere veier til løsninger snarere enn barrierer.
- Styrke rekruttering og kompetanseutvikling. Bedriftene kan bidra med undervisning, lærlingeplasser, stipend eller ved å tilrettelegge for prosjekter med skolene som bidrar til å øke interessen for et fagområde som trenger kompetent arbeidskraft.
- Vilje (og tid) til å stille opp for fellesskapsatsinger.
- Kjennskap til plan- og bygningsloven. Jo tidligere næringsaktører informerer om framtidige behov, jo bedre muligheter er det for å gjennomføre planprosessen i tråd med de juridiske kravene. Dersom kommune og næringslivets organisasjoner kan «utdanne» hverandre i hverandres rammebetingelser, jo bedre muligheter er det for realistiske og framtidsrettede strategiske planer.
- Bidra med markedsinformasjon. Bedriftene må bidra med god informasjon om markedsutvikling, slik at kommunen har mulighet for å følge opp både der det kan komme utfordringer og der det kan dukke opp muligheter. En viktig side av informasjonsarbeidet fra næringslivets aktører er å synliggjøre forskjeller på kort og lang sikt.
- Informasjon om betydningen av komplementære virksomheter eller næringer. Rapporten legger i tillegg vekt på viktigheten av regionalt samarbeid, og at utvikling i én kommune får ringvirkninger for omkringliggende kommuner.

9. Råd og føringer i NOU

Demografiutvalget, ledet av Victor D. Normann, trekker i sin rapport «[NOU 2020: 15 – Det handler om Norge](#)» frem konsekvensene av demografiutfordringene i distriktene. Utfordringen er at det blir stadig færre unge i distriktene framover, og at det blir færre yrkesaktive per innbygger. I henhold til rapporten bør ikke målet til distriktene være vekst i seg selv, men å skape gode samfunn for menneskene som bor der.

I den tradisjonelle distriktpolitikken har intensjonen primært har vært å møte utfordringer med tiltak for næringsutvikling og jobbskaping. I rapporten pekes det på at utfordringene er mer sammensatte i dag, og at de følgelig må møtes med et langt bredere spekter av tiltak.

Tilgang til gode tjenester er viktig for alle, men krever andre løsninger i områder med spredt bosetting.

Rapporten trekker frem følgende funn:

- Distriktpolitisk har utfordringen vært å bremse strømmen av unge mennesker til byene, og svaret har vært å skape flere arbeid plasser i distriktene. Med en eldre distriktsbefolkning klarer imidlertid ikke bygdene å reprodusere seg selv. Utfordringen blir dermed å lage gode tjenester til de gamle, og å få en ny giv i småsamfunnene.

- Vi trenger en politikk for å skaffe flere jobber i distriktene til folk med høy utdanning. Folk ønsker å bytte jobb flere ganger i løpet av livet.
- Boligmarkedet i distriktene trekkes også frem som lite oppløftende. Prisen på en bolig går ned og faller i verdi på samme måte som når du kjøper en ny bil. Boligkjøp i distriktene må ikke bli en usikker investering. Det må være mulig å flytte fra distrikt til distrikt.
- Rapporten fremhever i tillegg at relativt få statlige virksomheter er lokalisert i distriktkommuner, og at dette kan være en nøkkel for å få ny giv i småsamfunnene. I henhold til en rapport fra Arbeidsforskningsinstituttet er økt rekruttering og bevaring av kritisk kompetanse den viktigste begrunnelsen for desentralisert arbeid (Underthun, Aksnes, Gram og Melsom, 2024).

[NOU 2020:12 «Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn»](#) fremhever at næringsutvikling - både i nasjonal, regional og lokal politikk - i enda større grad bør ses i sammenheng med politikk og innsats for boligutvikling, inkludering, stedsutvikling og tilflytting.

Det pekes på at mange kommuner kan gjøre mer gjennom sin rolle som entreprenør for å legge til rette for næringsvirksomhet. For å styrke næringsutviklingen i distriktene mener utvalget bak rapporten at distriktkommunene bør legge mer vekt på å være gode vertskapskommuner for næringslivet. Et eksempel på å utnytte handlingsrommet er offentlige innkjøp, som er svært viktig for mange små og mellomstore bedrifter. Kommunene har innenfor lovverket et handlingsrom for å legge til rette for at lokale aktører kan konkurrere om offentlige innkjøp.

Flere kommuner har gode erfaringer med å utnytte dette handlingsrommet, og det er viktig at slike erfaringer og kunnskap deles. Distriktkommuner som gjennomfører offentlige innkjøp i egen regi står friere til å bestemme hvilke kriterier som skal brukes i anbudssammenheng, men det krever innkjøpskompetanse. Utvalget videre til at plan og forvaltningssystemet er omfattende og komplekst, at det nasjonale og det regionale nivået er oppsplittet og at planlegging og næringsutvikling bør kobles bedre sammen.

10. Eksempler fra andre kommuner

En bestemt oppskrift på hvordan kommunen skal lykkes med næringsutvikling finnes ikke.

Likevel er det mulig å finne noen fellesnevner ved måten næringsarbeidet foregår på andre steder som kan gi kunnskapsgrunnlag for hvordan Hol kan lykkes.

Voss herad:

Voss kommune kan på mange måter sammenlignes med Hol kommune, da reiselivet er en hjørnestein i næringslivet. I «Analyse av næringslivet på Voss» utarbeidet av Menon Economics i 2021 fremheves mange av de samme utfordringene som i rapporten for Hol.

Voss kommune befinner seg i en presset økonomisk situasjon, og det er ikke mye tilgjengelige ressurser til å gjøre kraftfulle næringsinnsatser i kommunen. Samtidig har Voss, slik Menon beskriver, et kraftfond som brukes for lite strategisk. I likhet med analysen for Hol fremheves behovet for en ny strategisk næringsplan i kommunen.

Det skyldes både uklare forventninger innad i Voss herad og mellom kommunen og næringslivet, at næringsavdelingen i kommunen er driftsorientert, at kommunen mangler styringsmulighet på næringsarbeidet og at det finnes få arenaer for å fastsette prioriteringer. I lys av dette foreslår Menon Economics at det opprettes et organ i Voss, med et særlig ansvar for det strategiske næringsarbeidet og utviklingen av en ny strategi. Menon Economics har foreslått at organet bør ha:

- Et mandat som omhandler strategisk utviklingsarbeid
- Tung politisk forankring, og plasseres nært politisk ledelse
- Representasjon fra de viktigste aktørene i næringslivet.
- Mandat til å forvalte ressurser og ha beslutningsmyndighet på området

I dialog med Voss herad er tilbakemeldingen at arbeidet med et slikt organ ikke er igangsatt i 2025.

Bykle kommune:

En annen kommune som har mange likhetstrekk med Hol er Bykle kommune. Deres overordnede strategi er at Bykle kommune skal ha Agders beste tilgang til næringsareal, en fremtidsrettet infrastruktur og annen infrastruktur som er viktig for kommunens næringsstruktur og det grønne skiftet. Kommunen og næringslivet har også som strategi å prioritere tiltak som bidrar til å øke gjennomsnittsbelegget for kommersielle senger hele året. Tiltak som bidrar til å utvide sesongene (skuldersesongen) prioriteres høyt. Kommunen og næringslivet har videre som mål å arbeide aktivt for å skape mer samhold mellom bygdene i kommunen, til dels gjennom felles møteplasser.

Det legges også vekt på at kommunen og næringslivet må samarbeide for å sikre et godt oppvekstmiljø, og at dette er avgjørende for å tiltrekke ny arbeidskraft.

Vinje kommune:

Vinje kommune sin næringsstrategi fokuserer blant annet på utvikling av tilbud til turister og fritidsboliger som allerede er utbygd. Målet er en økonomisk bærekraftig reiselivsutvikling som tar hensyn til interessene i lokalbefolkningen, landbruket, klimaet og det lokale dyre- og plantelivet, spesielt villreinen. Kommunen har i tillegg som mål å opprette egne næringshager for kulturarbeidsplasser, og for landbruk- og lokalmat.

11. Status og behov for næringsareal

I revisjonen av kommuneplanens arealdel er næringsarealene i Hol kommune gjennomgått. Noen områder er justert i tråd med faktisk bruk og realistiske behov. I tråd med de langsiktige arealstrategiene skal det finnes næringsarealer både på Geilo og i grendene. Kontor, service og handel bør lokaliseres i sentrumsområdene, mens industri fortrinnsvis bør ligge nær eksisterende industrivirksomhet.

Det finnes næringsareal som helt eller delvis ikke er tatt i bruk i alle grender.

For å synliggjøre tilgjengelige arealer og lokaler planlegges det på regionalt nivå en felles digital portal. Dette samsvarer med målsettinger i Regionplan Hallingdal 2025–2028.

12. Innspill til kommunens næringsarbeid

I forbindelse med revidering av arealdelen ble det avholdt grendemøter i Dagali, Skurdalen, Holet/Moen, Hovet og Geilo hvor arbeidet med revisjonen av kommuneplanens arealdel ble presentert.

Deltakerne deltok i gruppediskusjoner om aktuelle områder i grenda for boligbygging, næring og industri, grøntområder og lekeområder.

I tillegg til grendemøtene har det blitt avholdt tre møter hvor næringslivet var spesielt invitert; ett for næringslivet i østre dalføre (området Kleivi til Geiteryggen), ett for vestre dalføre (området Kvisla til Haugastøl) og ett for området Skurdalen til Dagali. I møtene ble det diskutert behov for næringsareal i hvert område.

13. Hol kommune og næringsutvikling - strategier, prinsipper og tiltak

Mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel er vedtatte politiske føringer for kommunens næringsarbeid fremover. Disse er supplert med nye strategier, og det er utarbeidet prinsipper og tiltak under hver strategi.

13.1 Ny næringsutvikling og innovasjon:

Mål: Kommunen skal kjennetegnes av et mangfoldig arbeids- og næringsliv, med utvikling av nye næringer og interessant arbeid til alle.

Strategi 1:

Ha ressurser og kompetanse innen næringsutvikling.

Prinsipper:

- Ha dedikerte ressurser til næringsutvikling.
- Være pådriver for at regionale ressurser til næringsutvikling brukes og opprettholdes.
- Være proaktiv og oppdatert på nasjonale og regionale trender innen næringsutvikling.

Tiltak:

- Tilrettelegge for kompetanseutvikling for kommunens ansatte innen næringsutvikling.
- Samarbeide med forskningsinstitusjoner og relevante utdanningsinstitusjoner for kunnskapsdeling, inkludert Campus Hallingdal og Utdanningscenteret på Geilo (USG).

- Ha tett dialog med innbyggere, lokalt næringsliv og tilreisende for å ha oversikt over hvilke behov som finnes når det gjelder etablering av nye næringer.
- Ha tett samarbeid med ressurser og kompetanse innen næringsutvikling i nabokommuner, regionrådet og Hallingdal Etablerersenter.

Strategi 2:

Arbeide målrettet for nye, varierte arbeidsplasser i kommunen. Det skal tilrettelegges for gründere, og kommunen skal være en aktiv medhjelper i oppstartsfase, veilede om statlige tilskuddsordninger og kurs mm.

Prinsipper:

- Opprettholde kommunalt næringsfond som virkemiddel for ny næringsutvikling.
- Være pådriver for å etablere og tiltrekke næringer som oppfyller lokale og nasjonale krav til økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Tiltak:

- Sikre at næringsfondet brukes strategisk for å etablere og tiltrekke nye, grønne, lønnsomme, innovative og robuste næringer i hele kommunen.
- Sikre at retningslinjer for næringsfondet revideres jevnlig slik at tilskudd treffer best mulig for etableringer av nye næringer i en tid der samfunnet endres raskere enn før.
- Jobbe aktivt for at informasjon om næringsfondet når ut til flest mulig gründere og nyetablerere både i og utenfor Hallingdal, og på den måten sikre variasjon i søkere og tiltak.
- Tilskudd bør være tilstrekkelig til å ha utløsende effekt på utviklingsprosjekter. Eksempelvis er grønne og fremtidsrettede næringer ofte forbundet med usikkerhet. At kommunen bidrar til å avgrense risiko vil derfor være et godt virkemiddel for at Hol skal kunne tiltrekke fremtidsrettede næringer.
- Sikre formidling av informasjon om næringsfondet overfor potensielle nyetablerere - både i og utenfor Hol.
- Jobbe aktivt inn mot gründermiljøer - både i og utenfor Hallingdal.
- Bistå nyetablerere med veiledning tilknyttet søknadsprosess tilknyttet næringsfondet.
- Veilede nyetablerere om øvrige tilskuddsordninger utenfor Hol kommune.
- Bidra til dialog mellom gründere og Utdanningssenteret på Geilo (USG) for å sikre at studietilbud gjenspeiler behovene som finnes blant lokale gründere.
- Informere gründere og nyetablerere om øvrige relevante kurs og utdanningsprogrammer.

- Bistå med oversikt over tilgjengelige næringsarealer, tilgjengelige boliger, informasjon om skoler og barnehager for gründere som ønsker å flytte til Hol.
- Tilby veiledning om regionale, fylkeskommunale og statlige virkemidler for å stimulere til nyetableringer.

Strategi 3:

Stimulere til etablering av flere næringsfellesskap og kompetanseklynger.

Prinsipper:

- Prioritere ressurser til nettverksbygging, samarbeid og kompetansedeling mellom gründere.
- Prioritere ressurser til etablering av kontorfellesskap på Geilo.
- Prioritere ressurser til etablering og utvikling av næringsfellesskap i andre deler av kommunen.
- Etablering av kompetanseklynger bør ses i sammenheng med etablering av utdanning på Geilo (USG) og Campus Hallingdal.

Tiltak:

- Kartlegge arealer og/eller bygg i Geilo sentrum som kan være aktuelle å bruke til utvikling av felles arbeidsplasser (kontorfellesskap).
- Ved etablering av næringsklynger skal kommunen være pådriver for samarbeid med næringsaktører.
- Engasjere en prosjektleder med ansvar for etablering og drift av kontorfellesskapet.
- Samarbeide med Hallingdal Etablerersenter om å involvere hytteholinger som mentorer, samarbeidspartnere og/eller investorer i lokale gründerbedrifter.
- Tilrettelegge for samarbeid og dialog mellom nyetablerere og eksisterende bedrifter.

Strategi 4:

Samarbeide med Hallingdal – Numedal for nye, varierte arbeidsplasser i hele arbeidsregionen.

Prinsipper:

- Støtte opp regionalt samarbeid og målsettinger tilknyttet etablering nye arbeidsplasser i Hallingdal.
- Prioritere tett samarbeid med ressurser innen næringsutvikling i nabokommuner, regionrådet og Hallingdal Etablerersenter med fokus på felles nytte og deling av ressurser.
- Prioritere felles tiltak og løsninger jf. regionale planer og mandat for Hallingdal Næringsforum.

Tiltak:

- Delta i regionale møter og på den måten bidra til tettere samarbeid gjennom erfaringsutveksling, kompetansedeling og felles prosjekter for ny næringsutvikling.
- Følge opp mål tilknyttet ny næringsutvikling i Regional plan for Hallingdal.
- Tilrettelegge for at gründere kan delta på regionale arenaer for bygging av nettverk.

Strategi 5:

Sikre tilgjengelige arealer for næringsutvikling i nye næringer.

Prinsipper:

- Sikre at det til enhver tid finnes varierte næringsareal i tettstedene Hovet, Holet/Moen, Geilo, Skurdalen og Dagali i kommunens arealplaner.
- Sørge for en helhetlig planlegging av bolig- og næringsområder med formål å skape gode og funksjonelle grendesentrum.
- Prioritere klima- og miljøpåvirkning ved etablering av nye næringsområder.
- Påse at nye områder for industri avsettes i tilknytning til eksisterende.

Tiltak:

- Innhente jevnligte tilbakemeldinger fra lokalt næringsliv om hvilke næringer som bør etableres og hvor disse bør etableres.
- Være pådriver for at ubrukte næringsarealer og lokaler i hele kommunen tas i bruk.
- Utarbeide en oversikt over alle tilgjengelige næringsarealer og lokaler i hele kommunen som publiseres på kommunens kanaler og på Hallingdal.no. Oversikten skal jevnlig oppdateres og synliggjøres overfor gründere.

Strategi 6:

Være offensiv overfor offentlige og private interessenter som kan etablere større virksomheter og arbeidsplasser i kommunen.

Prinsipper:

- Kommunen skal være synlig og proaktiv i dialog med større næringsaktører som ønsker å etablere seg i kommunen.

Tiltak:

- Aktivt markedsføre kommunen som et attraktivt sted for virksomhetsetablering.
- Synliggjøre og tilrettelegge for nødvendige arealer som kan brukes til etablering av private virksomheter.
- Arbeide ut mot stat og fylke for å tiltrekke flere statlige og fylkeskommunale arbeidsplasser til Hol og resten av regionen.

13.2 Eksisterende næringer:

Mål: Styrke de eksisterende næringer og bidra til utvikling og nyskaping i støttenæringer.

Strategi 7:

Hol kommune skal være tydelig i sin rolle som tilrettelegger og samarbeidspartner for næringslivet, samt jobbe mer utadrettet.

Prinsipper:

- Kommunen skal bidra til samhandling på tvers av næringer og mellom offentlig og privat sektor.
- Kommunen skal ha en oppsøkende rolle overfor eksisterende næringsaktører.
- Opprettholde kommunalt næringsfond som virkemiddel for å styrke eksisterende næringer.
- Kommunen skal være en aktiv pådriver for at eksisterende næringsliv i kommunen omstiller seg i tråd med nasjonale og internasjonale mål tilknyttet bærekraft (sosial, økonomisk, klima og miljø).

Tiltak:

- Bedriftsbesøk og jevnlig dialog med eksisterende næringer på Geilo og i alle grender.
- Bidra til utvikling av treffpunkter for næringslivet.
- Følge opp kommunens forpliktelser i partnerskapsavtalen med Visit Geilo.
- Støtte opp om prosesser som bidrar til redusert utslipp, grønn innovasjon og mer sirkulære forretningsmodeller. Dette vil på sikt styrke næringslivets konkurransekraft og posisjon i møte med skjerpede krav fra norske myndigheter, EU/EØS og øvrige internasjonale bestemmelser.

- Sikre at næringsfondet brukes strategisk for å styrke og evt. omstille eksisterende næringsliv, herunder at:
 - Tilskudd bør være tilstrekkelig til å ha utløsende effekt på utviklingsprosjekter.
 - Sikre at retningslinjer for næringsfondet revideres jevnlig slik at tilskudd treffer best mulig for eksisterende næringsliv i en tid der samfunnet endres raskere enn før.
 - Informasjon om næringsfondet når ut til flest mulig eksisterende virksomheter, og avdekke hvilke utviklingsbehov som finnes.
- Tilby veiledning om regionale, fylkeskommunale og statlige virkemidler for styrking og utvikling av eksisterende næringer.
- Bistå USG med å kartlegge behov for kompetanse i eksisterende næringsliv, slik at de kan tilpasse sine studietilbud med utgangspunkt i dette.
- Samarbeide med integreringstjenesten for å kartlegge behov for arbeidskraft i næringslivet, og synliggjøre overfor arbeidsgivere hvilke muligheter som finnes ved å tilrettelegge for flyktninger.

Strategi 8:

Sikre og videreutvikle et urbant Geilo sentrum som bygdesentrum og handelssentrum.

Prinsipper:

- Geilo skal være et spennende og trivelig handelssentrum å oppholde seg i, hvilket i sin tur skaper godt driftsgrunnlag for næringsaktører.
- Ved fremtidige behov for arealer til nye handelsetableringer skal regulerte områder i sentrum tas i bruk.
- Bebyggelse, infrastruktur og næringsliv i sentrum skal ses i sammenheng med boligutvikling, tilgang på kommunale tjenester og møteplasser.
- Geilo skal videreutvikles som bærekraftig reisemål, nasjonalparklandsby og arrangementssentrum.

Tiltak:

- Sørge for jevn dialog med næringsaktører i sentrum.
- Være pådriver for etablering av en handelsforening for næringslivet i Geilo sentrum, gitt at næringslivet selv ønsker dette og behov foreligger.
- Støtte arrangementer som gir ringvirkninger for handel og reiseliv.
- Være pådriver for felles profilering av næringsliv og aktiviteter i sentrum.
- Samarbeide med næringsaktører i reiselivet om utvikling av Geilo som destinasjon og nasjonalparklandsby, samt Hol som nasjonalparkkommune.

Strategi 9:

Samarbeide med næringsaktørene i reiselivet om utvikling av Geilo/Hol som destinasjon. Det vektlegges at det ligger stort potensial i utvikling av næringer knyttet til Hol som nasjonalparkkommune og Geilo som nasjonalparklandsby.

Prinsipper:

- Reiselivsutvikling skal være helårig, bærekraftig og bidra til lokal verdiskaping.
- Samarbeid mellom reiseliv, øvrig næringsliv, landbruk og kulturnæring skal styrkes.
- Nasjonalparkprofilen skal styrkes som en unik merkevare.

Tiltak:

- Aktiv dialog med Visit Geilo og bistå inn i felles utviklingsprosjekter.
- Bidra til å opprettholde sertifiseringen som bærekraftig reisemål.
- Tilrettelegge for småskala reiselivskonsepter, for eksempel naturbaserte opplevelser.
- Være pådriver for at kultur og lokalmat integreres i reiselivstilbudet.
- Tilrettelegge for at Geilo utvikles som arrangementsarena, både med fokus på idretts-, mat-, og kulturarrangementer.
- Oppfølging av handlingsplan for Hol nasjonalparkkommune for å oppfylle kriterier under merkevaren Norges Nasjonalparker.

Strategi 10:

Videreføre arealpolitikk for varme og kalde senger jf. KS-sak 5/14

Prinsipper:

- Varme senger skal prioriteres i sentrale områder, jf. ABC-prinsippet, som legger til grunn arealsonering etter geografisk nærhet til infrastruktur velegnet for kommersielt reiseliv. Varme senger gir økt helårsturisme, støtter opp under lokalt næringsliv og bidrar til flere helårige arbeidsplasser.
- Arealformål til turistbedrift innenfor kjerneområde for turistbedrifter skal opprettholdes og utvikles med langsiktige mål jf. KS-sak 5/14 med tilhørende vedlegg.
- Arealsonen «fritidsformål til rettelagt for utleie» jf. KS-sak 5/14 kan-regulerte areal til turistbedrift endres til fritidsformål og utvikles jf. retningslinjer i KS-sak 29/14.

Tiltak:

- Styrke Geilo Booking eller lignende felles bookingsystem.
- Være pådriver for at flere utleieenheter gjøres tilgjengelig for utleie via felles bookingsystem.
- Jevnlig innhente statistikk på bruk av fritidsboliger, og tilrettelegge for økt helårsbruk av fritidsboliger og økt bruk i midtuke.

Strategi 11:

Bidra til å opprettholde og videreutvikle landbruksnæringene og støtte nye tilleggsnæringer.

Prinsipper:

- Landbruket skal være en aktiv del av næringsmangfoldet i kommunen.

Tiltak:

- Styrke samhandling mellom aktører i landbruket, reiseliv og øvrig næringsliv – til dels gjennom felles møteplasser og involvering i møter.
- Bruke næringsfond strategisk til investeringer for å tiltrekke nye aktører i landbruket og sørge for utvikling og økt robusthet i eksisterende landbruk.

- Være pådriver for samarbeid mellom aktører som Ostebygda, Hallingkost, aktører i REKO-ringen og andre aktører for synliggjøring av lokalmat.
- Arbeide for bruk av lokale råvarer i kommunale tjenester og arrangementer.
- Jevnlig oppdatere kapittel 5 i vedtektene for næringsfondet med hensikt å sikre at tilskudd til landbruksaktører til enhver tid brukes strategisk og treffer best mulig.

Strategi 12:

Praktisere streng håndheving av konsesjoner for å sikre aktiv gårdsdrift.

Prinsipper:

- Konsesjonspraksis skal støtte bosetting og aktiv drift.
- Eierskap til landbrukseiendommer skal være i tråd med nasjonale føringer og lokale behov.

Tiltak:

- Være pådriver for rekruttering og nyetablering i landbruket.

Strategi 13:

Være nasjonalparkkommune under merkevaren Norges nasjonalparker.

Prinsipper:

- Merkevaren skal brukes aktivt innen arbeidet med næringsutvikling og markedsføring av kommunen.
- Næringslivet skal bidra til, og dra nytte av, verdiene i nasjonalparkprofilen.
- Verneverdier og bruk skal balanseres for langsiktig verdiskaping.

Tiltak:

- Synliggjøre Hol som nasjonalparkkommune i kommunens kommunikasjonskanaler.
- Samarbeide med reiselivsaktører om opplevelsesbaserte tilbud i hele kommunen.
- Være pådriver for at nyetableringer styrker Hol sin status som nasjonalparkkommune.
- Delta i nasjonale og regionale nettverk for nasjonalparkkommuner.

Strategi 14 (supplement)

Styrke kulturnæringen som en verdiskapende, identitetsskapende og attraktiv næring, som bidrar til opplevelser for tilreisende og trivsel for lokalbefolkningen.

Prinsipper:

- Kulturnæring skal sees som en del av det totale næringslivet.
- Kulturnæringen skal skape levende lokalsamfunn og unike opplevelser som styrker reiselivet og lokal tilhørighet.

Tiltak:

- Støtte samarbeid mellom kulturnæring og reiseliv.
- Tilrettelegge for kulturarrangementer med økonomisk tilbakeføring til lokalt næringsliv.
- Fremme lokal kulturarv gjennom digitale og fysiske opplevelser.
- Samarbeide med frivillighet og organisasjoner for å løfte lokale initiativ.

13.3 Føringer for kommunale næringstomter, anskaffelser og eierskap

Føringer for salg av kommunale næringstomter:

- Ha en strategisk og målrettet plan ved salg av nye næringstomter for å skape større mangfold i arbeidslivet i kommunen og regionen, samt trygge og fremtidsrettede arbeidsplasser.
- Stille tydelige krav til interessenter om hvilken verdi nyetableringen vil tilføre kommunen, omkringliggende næringer og Hallingdal som region, sysselsetting. I tillegg må det tydeliggjøres i hvilken grad etableringen er bærekraftig - både sosialt, økonomisk og miljømessig.
- Kommunen kan forbeholde seg retten til å bestemme hvem eiendommene skal selges til uavhengig av pris.
- Kommunen ønsker å selge næringstomter til interessenter som har konkrete planer for tiltak og etablering. Det skal i avtaler vurderes å sette en tidsfrist for oppstart og gjennomføring av tiltak.
- Prioritere samlokalisering av virksomheter i nye næringsområder slik at disse i størst mulig grad kan komplementere hverandre og skape et miljø for næringsutvikling, nyskaping og deling av kunnskap.

Innkjøp og anskaffelser:

Føringer for kommunale innkjøp og anskaffelser fremgår av Hol kommunes anskaffelsesstrategi.

Kommunalt eierskap:

Føringer for kommunalt eierskap i ulike virksomheter og eierstyring fremgår av Hol kommunes eierskapsmelding.

14. Litteraturliste

Kommuneplanens samfunnsdel for Hol kommune 2018 til 2030

<https://www.hol.kommune.no/siteassets/dokumenter-hol/plan-og-utvikling/planer-og-bestemmelser/kommuneplaner/kommuneplaner/kommuneplanens-samfunnsdel-2018-2030.pdf>

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 Vedtatt ved kongelig resolusjon 20. juni 2023

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d71a3e61e774485fb4a98cab9255e53f/no/pdfs/nasjonal-e-forventninger-2023-2027-bokmaal.pdf>

Regional planstrategi for Buskerud 2024-2027

<https://bfk.no/f/p104/i6dd4953e-941a-4714-857c-105b2905437a/regional-planstrategi-med-hjerte-for-buskerud-universelt-utformet-endelig-versjon.pdf>

Regionplan for Hallingdal, 2025-2028

<https://www.regionraadet.no/siteassets/planar/regionplan-2025-2028.pdf>

Klimaplan for Hallingdal 2025-2028

<https://www.regionraadet.no/siteassets/regionraadet/aktuelt/klimaplan-hallingdal-horingsutkast.pdf>

[Menon Economics, 2022 - Analyse av næringslivet i Hol kommune.](#)

[Menon Economics, 2022 – Økonomisk analyse av reiselivet i Hol kommune.](#)

[Menon Economics 2021 - Analyse av næringslivet på Voss.](#)

Hallingdølen, 08.01.2023:

<https://www.hallingdolen.no/nyheiter/i/gwj059/kjoepesenteret-kopierte-rekordaaret-me-har-aldri-hatt-saa-god-troekk-som-i-jula>

Hallingdølen, 02.03.2023:

<https://www.hallingdolen.no/nyheiter/i/kwX6Kj/slik-det-saag-ut-i-haust-tenkte-me-det-kunne-bli-ein-smal-vinter>

Hallingdølen, 15.03.2025:

<https://www.hallingdolen.no/nyheiter/n/25IPay/har-aldri-opplevd-slik-kok-i-bakken-ein-milepael-for-oss>

Anders Underthun, Siri Yde Aksnes, Ida Gram og Anne May Melsom.

Arbeidsforskningsinstituttet AFI, 2024: Desentralisert arbeid i staten.

https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3168500/r_2024_15_Desentralisert%20arbeid%20i%20staten%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

NOU 2020: 15 - Det handler om Norge. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-15/id2788079/>

NOU 2020: 12 - Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-12/id2776843/?ch=1>
Reiselivsstrategi Geilo 2030, Visit Geilo 2023

Næringsplan for Vinje kommune 2017-2021

Strategisk næringsplan for Bykle kommune

Hallingdal Næringshage 2022: Forprosjektet 'Kontorfellesskap Geilo' - sluttrapport og prosjektrekskap

Vista og Samfunnsøkonomisk Analyse, 2021: Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling